

Marlena Oleksiuk (<https://orcid.org/0000-0002-0114-9259>)

Uniwersytet Wrocławski

## Różne aspekty podróży w literaturze koreańskiej

Korea posiada bogate dziedzictwo literatury podróżniczej, która dzieli się na różne kategorie: literackie dzieła Koreańczyków pozostających poza ojczyzną, konfucjanistów wywiezionych na odległe wyspy, delegatów dyplomatycznych dynastii Joseon (1392–1897) do Chin i Japonii, a także współczesną literaturę podróżniczą na Zachód. Ich pisma ilustrują fascynujące aspekty historii duchowej Koreańczyków. Literatura koreańska jest ściśle związana z pismem chińskim. Pismo chińskie miało znaczący wpływ na odbiór literatury, gdyż uważano je za doniosłe i eleganckie, przez co w czasach po wynalezieniu hangulu (1443r.) Koreańczycy podzielili się co do stanowisk odnoszących się do tego, którym pismem powinno się pisać poezję. Koreański alfabet, hangul, upowszechnił się dopiero w XX wieku. Pismo chińskie uważano za dystygowane, a ludzi posługujących się pismem chińskim za wykształconych. Z tego powodu aż do XX wieku wiele koreańskich dzieł literackich jest zapisanych po chińsku<sup>1</sup>.

Najstarsze w dziejach koreańskiej literatury podróżniczej jest opowiadanie mnicha Hyecho (kor. 혜초) VIII w.n.e., który podróżował do Indii. Jest to niebagatelnie ważne opowiadanie podróżnicze parte na motywie religijnym tak samo jak *Sześć dni w Jerozolimie* (kor. 예루살렘에서 6일) Min Yeong-gyu (kor. 민영규) z XX wieku. Najstarszym zapiskiem podróżniczym w Korei jest *Pielgrzymka Mnicha Hyecho*. Hyecho studiował ezoteryczny buddyzm w Tang w Chinach jako uczeń słynnego indyjskiego mnicha Vajrabodhi, który pochwalił Hyecho jako „jedną z sześciu żyjących osób, dobrze wyszkolonych w pięciu sekcjach kanonu buddyjskiego”. Za radą swoich indyjskich nauczycieli w Chinach wyruszył do Indii w 723 roku n.e., aby zapoznać się z językiem i kulturą ziemi Buddy. Podczas podróży w Indiach Hyecho napisał po chińsku przewodnik turystyczny o nazwie *Memoir pielgrzymki do pięciu królestw Indii* (kor. 왕오천축국전). Pisząc w czasach wielkiego zachwytu literaturą, zreczenie wplatał wiersz w prozę, wyznaczając wysoki poziom wyrazu literackiego. W kulturze chińskiej proza była postrzegana jako ważny rodzaj dokumentacji rzeczywistości. W tamtych czasach niewielu odważnych pisarzy decydowało się na opisywanie podróży, gdyż było to zupełną nowością i nie wiadomo było jak to się przyjmie w kulturze chińskiej i koreańskiej. Odczyt ujawnia, że Hyecho, po przybyciu nad morze w Indiach, udał się do Królestwa Indii w Magadha (dzisiejszy

<sup>1</sup> Lee K.M., S.R. Ramsey: *A History of the Korean Language*, Cambridge University Press 2011, s. 48–50.

Bihar), a następnie udał się do Kushinagar i Varanasi. Jednak podróż Hyecho nie kończyła się tam i przemieścił się na północ, gdzie odwiedził Lumbini (dzisiejszy Nepal) i Kaszmir. Hyecho wyjechał z Indii na zachód i powrócił do Chin, gdzie koniec kończy się jego opowiadanie w 729 roku. W opowiadaniu odnosi się do trzech królestw leżących na północny wschód od Kaszmiru, które były „pod panowaniem Tybetańczyków”. Hyecho tak opisuje Tybet:

*Kraj jest wąski i mały, a góry i doliny są bardzo wytrzymałe, są tu klasztory i mnisi, a ludzie wiernie odnosili się do Trzech Skarbów Buddyzmu. W Królestwie Tybetu na wschodzie nie ma klasztorów, a nauka Buddy jest nieznana, ale w tych [wyżej wymienionych] krajach ludność składa się z Hu, dlatego są wierzącymi<sup>2</sup>.*

Ten fragment nie tylko potwierdza, że na początku ósmego wieku region nowoczesnego Ladakh był pod tybetańską władzą, ale że ludzie byli z czasów nie tybetańskich. Hyecho zajęło około czterech lat, aby zakończyć podróż. Podręcznik zawiera wiele informacji na temat diety lokalnej, języków, klimatu, kultur i sytuacji politycznych. Wspomniano, że Hyecho był świadkiem upadku buddyzmu w Indiach. On także spotkał się z zupełną ciekawostką, ponieważ udało mu się zobaczyć bydło objeżdżające swobodnie dokoła miasta i wsie. Opowiadanie mnicha Hyecho było uznane za zaginione przez wiele lat, dopóki fragment odczytu nie został odkryty przez Paula Pelliotta w jaskiniach Mogao w Chinach w 1908 roku, a następnie przetłumaczony na różne języki. Oryginalną wersję *Memoir pielgrzymki do pięciu królestw Indii* możemy obecnie odnaleźć we Francji.

Zapiski pisarza Shin Yu-han (kor. 신유한) żyjącego w XVII wieku za panowania dynastii Joseon to kolekcja dzienników z podróży do Japonii, w których opisuje system militarny, polityczny, podatkowy, a także życie publiczne i zwyczaje panujące wówczas w Japonii. *Haeyurok, czyli spotkanie Joseon z Japonią* (kor. 해유록: 조선 선비 일본 을 만나다), relacjonujący jego podróże jest uważany za szczególnie ważny i użyteczny dokument dla historyków rozpatrujących relacje koreańsko-japońskie i postawy wobec siebie w okresie Edo. W XVII wieku w Korei pojawia się dużo literatury podróżniczej z wypraw koreańskich dyplomatów do Japonii i Chin. Obok Shin Yu-han pojawiają się także znane i lubiane szczególnie przez ówczesną koreańską młodzież dzienniki Park Ji-won (kor. 박지원) nasycone szczegółami, bogate w treść i charakteryzujące się nienagannym stylem pisarskim<sup>3</sup>.

Literatura za czasów panowania dynastii Joseon<sup>4</sup> to przede wszystkim podróże filozoficzne w głąb własnego ja, a także podróże podróżnicze po kraju, w opowiadaniach podróżniczych znajduje się wiele opisów przyrody, gór, morza, roślinności<sup>5</sup>.

<sup>2</sup> Kim T.: *Memoir mnicha Hyecho z podróży do Indii*, [w:] *Korean travel literature*, Seul 2006, s. 25–30.

<sup>3</sup> Jeong S.: *The Silk Road*, Seul 2016, s. 29–44.

<sup>4</sup> 조선 시대 보물찾기 Pak Mi-na. 5(한국사 탐험 만화 역사상식 16 *A History of Joseon period*), 아이세움, 2016.

<sup>5</sup> Kim T.: *Literatura i geografia dynastii Joseon*, [w:] *Korean travel literature*, Seul 2006, s. 39–48.

Pod koniec panowania dynastii Joseon pojawia się także opowiadanie Yu Gil-jun (kor. 유길준) o podróży na Zachód. Yu Gil-jun był intelektualistą, politykiem, pisarzem i aktywistą. Jego prace zawsze zawierały filozoficzne eseje i rozważania na temat podróży w głąb własnej świadomości. Po podróży do kilku krajów europejskich został oskarżony o wspieranie „oświecenia” (kor. 개화당). Przebywając w areszcie napisał książkę pod tytułem: *Obserwacje dotyczące podróży na Zachodzie* (kor. 서유견문). W książce tej użył koreańskiego skryptu mieszanego jako wyrażenie opozycji do literackiego pisma chińskiego, którym posługiwano się wówczas jako pismem oficjalnym. Chciał przez to wyrazić swoją niechęć w stosunku podległości Korei do Chin. Od 1894 do 1895 roku Yu pracował dla rządu pod rządami premiera Kim Hong-jip, który miał zamiar modernizować Koreę. W 1895 roku został Wicemarszałkiem Stanu. W październiku 1895 roku, podczas tak zwanego Incydentu Eulmi Sabyeon (을미 사변), morderstwa królowej Min przez japońskich żołnierzy, został on oskarżony o współpracę z japońskimi zabójcami przez króla Gojong z Korei. Yu wcześniej napisał list opisujący królową Min jako „zło”, gorszą od Marii I królowej Anglii i Marie Antoinette z Francji. Kiedy Kim został zabity, a jego gabinet został rozwiązany w 1895 roku, Yu uciekł z kraju na emigrację do Japonii, wracając do Korei dopiero w 1907 roku po tym, jak został ułaskawiony przez cesarza Korei Sunjeonga. Yu napisał swoje *Poziomy oświecenia* po studiach w Japonii i Stanach Zjednoczonych. W książce przedstawił to, co uważał za optymalny tor do modernizacji i oświeconej myśli, która rozproszyła systemy klas i broniła meritokracji opartej na niestrudzonym indywidualnym dążeniu do wiedzy. W 1910 r., kiedy Korea została dołączona przez Cesarską Japonię, Yu rozpoczął ruch przeciwko aneksji<sup>6</sup>.

Koreańska literatura podróżnicza wiele uwagi poświęca także na wygnańców, którzy opisują tęsknotę za krajem, ale też miejsca w których przebywają. Następnie motyw podróży pojawia się w podróżach dyplomatycznych, zwłaszcza do Chin i Japonii. Za czasów dynastii Joseon powstało również wiele opowiadań dla dzieci i młodzieży o podróżach w góry, zachowane fragmenty opisują góry w Korei Południowej. Niestety wielu autorów tych dzieł pozostaje anonimowych. W miejscowości Taebaek w Korei Południowej jest nawet Muzeum Literatury Górskiej (조정래 태백산맥 문학관). Warto także zauważyć, że w tym okresie pojawiły się także dzieła opisujące podróże zesłańców odbywających jakąś karę, są to zesłania zazwyczaj na terenie Korei np. na wyspę Jeju, do miejscowości Honam, ale także zesłania do Chin i Japonii<sup>7</sup>.

Kolejnym niebywale ważnym choć odległym w czasie opowiadaniem zaliczanym do literatury podróżniczej z motywem religijnym jest *Sześć dni w Jerozolimie* Min Yeong-gyu historyka doskonalącego się w historii i bibliografii buddyzmu. Książka jest przede wszystkim oparta na opisywaniu Jerozolimy pod kątem historycznym, chociaż oczywiście pojawia się tutaj motyw religijny- chrześcijaństwo. Min odwiedza Jerozolimę w lutym 1964 roku, a zaraz po powrocie do Korei zaczyna intensywne prace nad książką. Po około 2 latach książka ukazuje się w księgarniach, a studenci

<sup>6</sup> Kim T.: *Yu Gil-jun o podróżach na Zachód*, [w:] *Korean travel literature*, Seul 2006, s. 59–68.

<sup>7</sup> Kim T.: *Literatura podróżnicza z wygnania*, [w:] *Korean travel literature*, Seul 2006, s. 69–75.

Uniwersytetu Yonsei, gdzie wykładał Min Yeong-gyu niemalże od razu wykupują książkę w seulskich księgarniach. Pojawiają się żywe dyskusje na uniwersyteckim kampusie, że *Sześć dni w Jerozolimie* jest dziełem na miarę *Memoir pielgrzymki do pięciu królestw Indii*. Tym razem zostaje opisana Jerozolima, piękno Morza Martwego oraz narodziny chrześcijaństwa. Dzieło Mina zyskuje ogromną popularność i budzi zachwyt na koreańskich uczelniach i wśród koreańskiej elity. Zauważa się także zainteresowanie kulturą żydowską oraz chrześcijaństwem, które w tym czasie jest mocno rozpowszechniane w Korei Południowej<sup>8</sup>.

Z kolei literatura współczesna jest zupełnie odmienna, motywy podróźnicze są bardzo podobne do tych Zachodnich. Korea Południowa współczesnej historii jest oznaczona przez burzliwe zmiany, które ukształtowały jej psychikę narodową. Od japońskiej okupacji do wojny koreańskiej, która rozdarła naród, demokratyczne powstania z 1980 roku ukształtowały pokolenie pisarzy współczesnej Korei Południowej. Podczas gdy Północ wydaje się opowiadać o dramatycznie trudnej sytuacji, w jakiej znajduje się ich kraj. Hwang Sok-yong (kor. 황석영) urodził się w Mandżurii w 1943 roku, kiedy to kraj był pod okupacją japońską, walczył w wojnie w Wietnamie, swoje prace zaczął się wydawać w latach siedemdziesiątych. Jego pierwsza powieść *Kronika Pana Han* (kor. 돌아온 사람) to opowieść o rodzinie oddzielonej wojną koreańską, książka została wydana w 1970 roku. Powieść ta pozostaje nadal aktualna po wizycie Kim Dae-jung w Korei Północnej i spotkaniu z Kim Jong-ilem, książka prowadziła naród koreański do programów dla rozdzielonych rodzin i rozmów o zjednoczeniu. *Kronika Pana Han* została przetłumaczona na język francuski przez Zulmę w 2002 roku. Hwang Sok-yong opublikował w 1974 r. Kolekcję opowiadań podróźniczych *Droga do Sampo* (kor. 삼포가는 길), które zdomowały się w gazecie codziennej pod nazwą na dziesięć lat (1974–84r.). Opowiadania były wielkim sukcesem zarówno w Korei Północnej, jak i w Korei Południowej, przy użyciu przypowieści o bandytach z czasów starożytnych („przypowieści są jedynym sposobem na przebicie się przez cenzurę”), aby opisać współczesną dyktaturę. Sprzedał około miliona egzemplarzy i pozostaje bestsellerem w Korei Południowej. *Cień broni* (kor. 무기의 그늘 1985r.) to opowiadanie, które ma miejsce na czarnych targach wietnamskiego miasta Danang podczas wojny w Wietnamie i opiera się na jego doświadczeniach jako najemnika południowokoreańskiego. W 1985 r. pojawił się nowy film Lee Jae-eui *Poza światem ciemności* (kor. 객지), który przyniósł nowe kłopoty: Hwang Sok-yong autor książki *Cień broni*, która była inspiracją dla powstania filmu, został aresztowany. Zamiast wrócić do Korei Południowej, udał się na dobrowolne wygnanie w Nowym Jorku, wykładając na Long Island University. Spędził też jakiś czas w Niemczech, które zastał „transformacyjne”. W 1993 roku wrócił do Seulu, ponieważ „pisarz musi mieszkać w kraju ojczystym” i został skazany na siedem lat więzienia za naruszenie bezpieczeństwa narodowego. Podczas pobytu w więzieniu przeprowadził osiemnaście strajków głodowych przeciwko ograniczeniom, takim jak zakaz długów i niewłaściwe odżywianie. Hwang jest rzadkością w czytaniu na północy i południu, chociaż jego powieść *Gość* (kor. 손님 2001r.) oburza obie strony.

<sup>8</sup> Kim T.: *Ming Yeong-gyu o Jerozolimie*, [w:] *Korean travel literature*, Seul 2006, s. 31–37.

To powieść o masakrze w Korei Północnej niesłusznie przypisywana Amerykanom, która została rzeczywiście przeprowadzona przez chrześcijańskich Koreańczyków, została wydana w 2002 r. Została przetłumaczona na język francuski w 2004 r., wydanie angielskie ukazało się w 2005r. *Gość* to eufemizm dla niechcianego gościa, który przynosi śmierć i zniszczenie<sup>9</sup>.

Na początku XXI wieku bardzo popularna stała się literatura rosyjska w Korei Północnej, doszukiwano się w dziełach rosyjskich konfucjańskich zasad, które usprawiedliwiałyby komunizm. Szczególnie popularnym rosyjskim pisarzem w Korei Północnej był wówczas Maxim Gorky (1868–1936) podczas gdy w Korei Południowej czytano dzieła Tołstoja (1828–1910). W 2006 roku magazyn Words Without Borders opublikował dzieła kilku północnokoreańskich autorów. Były to:

*Bajka o muzyce* (kor. 음악의 이야기) opublikowana w *Joseon Munhak* (kor. 조선문학) w 2003 roku autorstwa Kwang Kwi-mi opisująca losy dwóch młodych Koreańczyków podróżujących do Japonii, którzy odkrywają, iż są utalentowani w grze na trąbce. Ów Koreańczyk w wyniku wojny koreańskiej przenoszą się do Korei Północnej i porzucają rozwój swojego talentu na rzecz pracy w kamieniołomach. Narratorem opowiadania jest ich siostra, a cała historia to opowieść o nacjonalizmie i wyrzeczeniu się siebie. Po powrocie do Korei Północnej jeden z braci od razu porzuca marzenia o karierze muzycznej, drugi zaś podczas pracy w kamieniołomach odkrywa muzykę w skałach, która jak sądzi jest wynikiem tego, iż praca w kamieniołomach służy wielkiemu Kim Jong-ilowi (kor. 김정일, ur. 16.02.1941 lub 1942, zm. 17.12.2011, przywódca Korei Północnej w latach 1994–2011) i to dzięki wielkiemu wodzowi młody Koreańczyk posiada ów talent, którego i tak ostatecznie nie wykorzystuje. Dzieło ukazuje dwa aspekty podróży: do Japonii i w głąb własnych przemyśleń, podróż przez życie, marzenia, namiętności.

*Piąta fotografia* (제5의 사진) autorstwa Lim Hwa-won (kor. 임화원) to opowiadanie z perspektywy północnokoreańskiej kobiety, która odwiedza były Związek Radziecki w 1990 roku i zastaje kraj w moralnym zamieszaniu. Narrator obwinia podstępnych Amerykanów, którzy mają wpływ na nieszczęścia Rosji i podkreśla potrzebę zaangażowania ideologicznego w Korei Północnej<sup>10</sup>. Tutaj pojawia się podróż do Związku Radzieckiego, kraju pogrążonym w rozsypce duchowej.

Po roku 2000 pojawiły się autobiografie północnokoreańskich pisarzy, którzy opisywali ponure i smutne życie w Korei Północnej. Przykładem tutaj może być *Akwarium Phenianu* (kor. 수용소의 노래) autorstwa Kang Chol-hwan (kor. 강철환) i Pierre Rigoulot opisująca życie rodziny Kang Chol-hwana uwięzionej w obozie koncentracyjnym w Yodok w Korei Północnej. Wstęp do książki napisał Pierre Rigoulot opisując podział Korei na Północną i Południową, a także podróż i nowe życie Kang Chol-hwana w Korei Południowej. W dalszej części Kang opisuje już sam jak on i jego rodzina trafili do obozu koncentracyjnego, pojawiają się opisy przemocy, głodu, publicznych egzekucji, chorób i wielu innych cierpień. Inną ciekawą pozycją

<sup>9</sup> 송광호 기자 (2009년 5월 15일). “<학계로 번진 황석영 ‘변절’ 논란>”

<sup>10</sup> 강만길 사론집 Kang Ma-gil, 역사는 이상의 현실화 과정이다 (*Discovery of Korea*), 풀빛 Seoul 2003, s. 35–60.

jest *To jest raj!: Moje północnokoreańskie dzieciństwo* (kor. 그것은 낙원!: 제 북한 어린 시절) autobiografia Hyok Kang (kor. 강혁), który opisuje swoje dzieciństwo w Onsong w Korei Północnej w latach 1980–90, następnie ucieczkę do Chin w 1998 roku, podróż przez Południową Azję i życie w Korei Południowej. Książka została opublikowana pierwszy raz we Francji w 2004 roku.

Zupełnie inne spojrzenie na życie i świat przedstawia literatura Korei Południowej. Współczesna literatura koreańska dojrzewała pod wpływem kultury Zachodu, kultury amerykańskiej z powodów kontaktów handlowych i ekonomicznych. Po wojnie koreańskiej literatura Korei Południowej skupiła się na życiu zwykłych ludzi odbiegając od konfucjańskich norm<sup>11</sup>.

Shin Kyung-Sook (kor. 신경숙) urodziła się jako czwarte dziecko w licznej rodzinie w małym miasteczku w Południowej Korei. Po ukończeniu szkoły średniej rozpoczęła naukę w Instytucie Sztuki na kierunku twórczego pisania. W wieku 20 lat opublikowała pierwsze opowiadanie. Do dziś wydała 7 powieści, 7 zbiorów opowiadań i 3 tomy esejów. Otrzymała między innymi nagrody literackie w Korei takie jak: Nagrodę Młodych Artystów (1993), Nagrodę literacką Hyundae (현대, 1994), Literacką Nagrodę Manhae (만해, 1995), Literacką Nagrodę Dong (동, 1997) oraz Nagrodę Yi Sanga (이상, 2001). W 2006 roku zdobyła Prix de L'Inapercu we Francji. *Zaopiekuj się moją mamą* (kor. 엄마를 부탁해) to jej szósta powieść o podróży świadomości. W samej Korei Południowej sprzedano 1 500 000 egzemplarzy tej książki. To pierwsza powieść Shin publikowana w języku angielskim w Stanach Zjednoczonych. Książka ma zostać wydana w sumie w 23 krajach, m.in. Anglii, Niemczech, Polsce i Francji. Obecnie Shin Kyung-Sook wykłada na Uniwersytecie Columbia w Nowym Jorku. *Zaopiekuj się moją mamą* to niezwykła i głęboko poruszająca historia o rodzinie poszukującej matki, która znika pewnego popołudnia wśród tłumu na stacji metra. Opowiedziana z perspektywy córki, syna, męża i samej matki jest uniwersalną opowieścią o miłości, rodzinnych sekretach, przeszłości i współczesności.

*„Stanowi chwytającą za serce sentymentalną podróż świadomości, która doprowadza cię do spotkania twarzą z twarzą z gorzką prawdą – że nie wiesz nic o swojej matce. Ja nie znam mamy. Wiem tylko, że zaginęła...”*<sup>12</sup>.

Han Bi-ya (kor. 한비야) jest sławną koreańską pisarką podróżniczą, służy pomocą ubogim, jest określana mianem adwokata uchodźców. Opublikowała wiele najlepiej sprzedających się książek podróżniczych i poprowadziła zespół ds. Awaryjnej pomocy dla World Vision Korea. Jest jednym z czołowych gwiazd wpływów w Korei Południowej według Hankyoreh i jednego z najbardziej szanowanych Koreańczyków w ankiecie wśród studentów uniwersyteckich w 2009 r. W sierpniu 2009 r. przestała pracować w World Vision, aby studiować teorie dotyczące pracy humanitarnej i wsparcia w Friedman School of Nutrition Science and Policy na uniwersytecie Tufts

<sup>11</sup> Lee K.M., S.R.Ramsey: *A History of the Korean Language*, Cambridge 2011, s. 22–28.

<sup>12</sup> Chosun Ilbo: *Shin Kyung-sook the 1st Korean to Win Man Asian Literary Prize*, The Chosun Ilbo Entertainment 2012.

University. Han Bi-ya stała się znana z książek podróżniczych. Napisała czterotomową najlepiej sprzedającą się książkę: *Córka wiatru: trzy i pół razy dookoła świata pieszko*, opisując prawie siedem lat jej życia (1993–1999) z podróży po całym świecie. Han zrezygnowała z pracy zarobkowej i wysokiej rangi pracy w Burson-Marsteller, globalnej firmie public relations i komunikacji, i zaczęła robić to, co spодobało jej się najbardziej. Han zbadała świat, zwłaszcza wiele odizolowanych regionów, sama i pieszko, rzadko korzystając z lotów. Poza tym, jej odkrycia nie były zwyczajnymi wycieczkami, ona faktycznie przebywała w domu mieszkańców tak często, jak to tylko możliwe i naprawdę doświadczała lokalnej kultury. W niektórych krajach, np. w Afganistanie, czasem było bardzo trudno i niebezpiecznie, zwłaszcza w przypadku kobiety np. rozmawiając z miejscowym mężczyzną i pozostając w jego domu. W swojej książce Han stwierdza, że niejednokrotnie znalazła się w niebezpiecznych sytuacjach i miała szczęście przetrwać. Te ekscytujące i żywe historie fascynują czytelników<sup>13</sup>. Jej podróże inspirowały ją do poświęcenia swojego życia pomaganiu uchodźcom jako wolontariuszka. Podczas swych przedsięwzięć w świat, Han Bi-ya przeżyła moment przebudzenia. Zdała sobie sprawę, że świat nie jest globalnym miastem, ale „globalnym domem”. Jednakże Han Bi-ya stwierdziła, że nie będzie już podróżować, mimo że podróż doprowadziła ją do odkrycia znaczenia jej życia. Doświadczyła wystarczająco dużo radości z podróży, a teraz pomaganie uchodźcom sprawia, że jej serce bije. Han Bi-ya dodała, że podąża własnym „harmonogramem życia”, nie porównując go z innymi. Podejmuje próby różnych rzeczy na różnych etapach swojego życia. Han Bi-ya jest bardzo wpływową i bohaterską postacią dla młodych ludzi w Korei. Wiele młodych, koreańskich kobiet zaczęło podróżować z plecakami. Han daje cenną lekcję młodym pomagając innym na świecie, aby wspólnie uczynić świat lepszym. Słuchając o niej czy czytając jej książki, wielu młodych Koreańczyków uczy się ryzykować i rozwijać swoje życie oraz wykorzystywać swoje możliwości dla świata<sup>14</sup>.

Obecnie motyw podróży często pojawia się w koreańskich komiksach i filmach animowanych – manhwa (kor. 한국 만화). Manhwa cieszy się dużym zainteresowaniem wśród dzieci i młodzieży. Często koreańskie manhwy opisują historię bohaterów podróżujących po Ameryce lub do Chin, Europy, a nawet do Polski.

Absolutnym bestsellerem ostatniego roku jest książka koreańskiej pisarki Lee Hyun-Kyung (kor. 이현경) *Klara i Hauni* (kor. 클라라와 하우니). Bajka pod tytułem *Klara i Hauni* utrzymana w koreańskiej estetyce, wprowadza najmłodszych czytelników w oniryczny nastrój i senną fantazję. Pięknie ilustrowana opowieść o przyjaźni dwojga dzieci z dwóch różnych kręgów kulturowych – zachodniego i wschodniego. Pierwszy reprezentuje Klara, a drugi Hauni. Autorka utrzymuje, że w jej zamierzeniu przyjaźń tych dzieci pokonuje tysiące kilometrów między Azją i Europą. Młodzi czytelnicy mogą zobaczyć w Hauni Koreankę, a w Klarze Polkę z nadmorskiej miejscowości. Opowieść zaczyna się od zaskakującego odkrycia, które być może jest tylko snem małej Azjatki. Hauni spogląda na dzban, w którym przechowuje swoje

<sup>13</sup> Kim G.: *Córka wiatru, Han Bi-ya*, Seul 2008, s. 24–56.

<sup>14</sup> Seo H.: *Han Bi-ya nowe podróże*, Seul 2008, s. 30–65.

skarby, a w którym niespodziewanie dostrzega twarz Klary. Dziewczynki bardzo szybko pokonują bariery związane z dzielącą ich odległością i życiem w dwóch różnych strefach czasowych. Siła wyobraźni ożywia też ich marzenia o poznawaniu nieznanych krajów i wzmacnia ciekawość świata. W pewnym momencie Klara zaprasza Hauni do wspólnego nurkowania w poszukiwaniu muszli. To książka o ogromnej sile marzeń i wartości międzyludzkich relacji. Dopelnieniem tekstu są subtelne przedstawienia motyli, ważek, gwiazd. Delikatne autorskie ilustracje, doskonale oddają niezwykły klimat snu o przyjaźni Klary i Hauni. A może to nie był sen? Dwie małe dziewczynki. Zupełnie inne czy podobne? Dzieli je przecież tak wiele. Tak, na pewno mają inne oczy, inne włosy, spotykają się w książce o różnej porze dnia, żyją w innej kulturze i na innym kontynencie, ale ... wrażliwość i marzenia mają podobne. Hauni – Koreanka w szklanym dzbanie jak w czarodziejskiej kuli dostrzega Klarę – Europejkę. Razem nurkują po piękną muszlę – symbol jedności, przyjaźni, wspólnoty. Marzenie Hauni się spełniło – oto dzięki Klarze poznała podwodny świat. Oto dzięki spotkaniu z Klarą myśli o dzieciach z innych kontynentów, z którymi mogłaby się zaprzyjaźnić<sup>15</sup>. *Klara i Hauni* to opowieść o podróży do dwóch różnych światów dzieci z dwóch różnych kultur i odległych krajów.

Potężny, czarny ptak, mała, zagubiona w świecie dorosłych, dziewczynka i ich szalona podróż. *Czarny ptak* (kor. 검은 새) Suzy Lee (kor. 수지리) to wyjątkowa książka. Żywiołowa podróż jest tu czymś, co, paradoksalnie, nakazuje czytelnikowi zatrzymać się, zastanowić, pokontemplować. Obcowanie z odmiennym od powszechnego stylem czarno-białych ilustracji, wykonanych techniką litografii, wprowadza w różnorodność świata. Jednakże ilustracje przedstawiają wewnętrzny świat dziecka w subtelny sposób. Ten, jakże dynamiczny kontrast czerni i bieli buduje wrażenie prędkości, pozwala czytelnikom poczuć te same emocje, które odczuwa bohaterka. Daje także możliwość oglądania świata z perspektywy lotu ptaka. Cień rąk tańczącego dziecka, który można dostrzec na stronie tytułowej, przypomina skrzydła ptaka. Już na samym początku historii dziecko i ptak są nierozłączni. Nawet wtedy, gdy dziecko i ptak rozstają się, ptak nie odchodzi całkowicie. Dziecko nadal czuje jego obecność. Na tym właśnie polega urok książki<sup>16</sup>.

Koreańska literatura podróżnicza zarówno dawniej jak i dziś skupia się na różnych aspektach. Nie są to podróże same w sobie do innych krajów, ale także podróże filozoficzne, pozwalające odnaleźć samego siebie, podróże pozwalające poznać osoby najbliższe np. *Zaopiekuj się moją mamą*. Różne okresy historyczne mają niebagatelny wpływ na losy literatury koreańskiej. Okupacja japońska, zesłania Koreańczyków do Chin czy Japonii kierują myśl pisarską na dzienniki z podróży, swoiste wylewanie łez na papier, opisywanie przeżywanych stanów i spostrzeżeń w obcym kraju, ubolewanie nad wygnanym losem. Wojna koreańska i podział Korei na Północną i Południową tworzą tak jakby nowy rodzaj literatury podróżniczej. Są to podróże poszukiwawcze członków rodziny „po drugiej stronie Korei”. Podzielony naród nie może uporać się

<sup>15</sup> 리장 임일영 기자 (2011년 6월 2일). “첫 전작 장편소설, 낯익은 세상, 낸 황석영”. 서울신문.

<sup>16</sup> Pinky B.: *7 Impossible Things Before Breakfast*, [w:] <http://blaine.org/sevenimpossiblethings/> August 12, 2008, dostęp: 2018.05.25.



z tęsknotą za najbliższymi pozostającymi w tej drugiej Korei, dlatego w literaturze pojawia się motyw podróży w poszukiwaniu krewnych. Idąc dalej dochodzimy do czasów, kiedy Korea przeżywa rozkwit gospodarczy wpatrując się mocno w Zachód, otwiera się na świat, jest ciekawa innych kultur. Znow w literaturze, zwłaszcza dla dzieci i młodzieży pojawia się motyw podróży. Tym razem są to podróże do innych krajów, opisy odległych miejsc, zwyczajów i kultur. Historia lubi zataczać krąg. Czasy obecne, Korea tętniąca życiem, kraj wysoko rozwinięty, najnowsze technologie, wszystko to sprawia, że ludzie się pogubili i w literaturze podróżniczej znow pojawia się motyw filozoficzny, motyw odkrywania własnego „ja”.

#### Bibliografia:

- Pinkey B.: *7 Impossible Things Before Breakfast*, [w:] <http://blaine.org/sevenimpossiblethings/> August 12, 2008.
- Chosun Ilbo: *Shin Kyung-sook the 1st Korean to Win Man Asian Literary Prize*, The Chosun Ilbo Entertainment 2012.
- Jeong S.: *The Silk Road*, Seul 2016.
- Kim G.: *Córka wiatru, Han Bi-ya*, Seul 2008.
- Lee K.M., S.R. Ramsey: *A History of the Korean Language*, Cambridge 2011.
- Seo H.: *Han Bi-ya nowe podróże*, Seul 2008.
- Kim T.: *Literatura i geografia dynastii Joseon*, [w:] *Korean travel literature*, Seul 2006.
- Kim T.: *Literatura podróżnicza z wygnania*, [w:] *Korean travel literature*, Seul 2006.
- Kim T.: *Memoir mnicha Hyecho z podróży do Indii*, [w:] *Korean travel literature*, Seul 2006.
- Kim T.: *Ming Yeong-gyu o Jerozolimie*, [w:] *Korean travel literature*, Seul 2006.
- Kim T.: *Yu Gil-jun o podróżach na Zachód*, [w:] *Korean travel literature*, Seul 2006.
- 강만길 사론집 Kang Ma-gil, *역사는 이상의 현실화 과정이다 (Discovery of Korea)*, 풀빛 Seul 2003.
- 리장 임일영 기자 (2011년 6월 2일). “첫 전작 장편소설, 낮익은 세상·낸 황석영”. 서울신문, Seul 2011.
- 송광호 기자 (2009년 5월 15일). “<학계로 번진 황석영, 변절 논란>”, Seul 2009.
- 조선 시대 보물찾기 Pak Mi-na. 5(한국사 탐험 만화 역사상식 16 *A History of Choson period*), 아이세움, 2016.

### **Słowa kluczowe**

dynastia Joseon, hangul, konfucjanizm, Korea, literatura młodzieżowa, Mnich Hyecho, podróże filozoficzne, podział Korei, podział narodu, wygnanie

### **Abstract**

#### **Different aspect of travel in Korean literature**

Korean travel literature both formely and today focuses on different aspects. They are not only travels as themselves, but also philosophical travels and travels which allow to find own way in life. The Middle Ages in Korea is a time of travels by monks and Confucian philosophers. Then, the Joseon period changes literature into even more philosophical travels at the beginning of the reign of dynasty. Different historical periods have substantial influent on the Korean literature. Japanese occupation, exiles Korean to China or Japan, lead writers towards travel journals. They spill tears on the paper, describe observations in a foreign country, regrettable on their fortune. The Korean war and division Korea on north and south formed some now kind of travel literature. In the literature appear a phenomenon of travels to the “other side of Korea” for finding family members. Divided nation cannot deal with longing for relatives in the “second Korea”. Then we come to a time of economic boom in South Korea, which staring hard at the West, opens to the world and started to become interested in other cultures. Again, in the Korean literature, especially for children and teenagers, appears travel aspect. This time they travel to other countries, describing remote places, customs and cultures. Today, Korea is a vibrant, high developed country with the latest technology. It makes people get lost and in the travel literature again appears philosophical motive and travels to self-awareness.

### **Key words:**

culture, customs, developed country, divided nation, exiles, Joseon dynasty, Korean literature, monks, philosophical travels, travel journals, travel literature